

Драган ТОДОРИЋ

**ЦРНО НА БЕЛО
ПОЛА ВЕКА**

M
Vukotić
Media

Септембар, 2023.

Драган ТОДОРИЋ

ЦРНО НА БЕЛО ПОЛА ВЕКА

M
Vukotić
Media

Септембар, 2023.

Захваљујемо се Фондацији „Добро памтим све“ и
компанији „Mozzart“ за помоћ у објављивању ове књиге

ДОБРО ПАМТИМ СВЕ

Тијана је левом руком држала волан, десном се крстила, іледајући оца како њали две ци-іаретије одједном. Обе су биле іошове до Прве хируришке. На улазу у болницу, зіужвао сам њаклу и заједно са ујлаљачем бацио је у канџу.

После оіерација, докџори су, као ѓре ѓола ве-ка ѓренери, наредили коју вежбу да радим.

„Шеџај!“

Свакоі дана, ѓо ѓеџ-десеџ киломеџара, без изузетџка. Колико іод уморан био, морам на ѓренині који ме чини бољим. У мом случају, ѓренині ѓродужавања живоџа.

Немам ѓрави ѓлан. Каг се сунце смири, на изласку из зіраде ноіе саме крену у одређеном смеру. Глава, независно, зайочне своје ѓушовање. Мноіо је џо времена за размишљање.

Мноіо се и іодина, деценија, наџаложило овде іоре. Од џоіа је само ѓола века оџишло на

писање једне историје. На стварање радосни и шује. Искрених пријатељства и искрено болних расанака.

На ушћу који води према Храму (Светиој Саве, не ЈНА), Шумицама, Ади или 25. мају, у тишини мој 68-годишњег бића чују се слављеничке песме, од '76. па надаље.

Ту негде по вијугама вози мој први аутобус на линији Краљево – Београд, јавља се судбоносна ноћ са Зеком, јол Трифуновића као знак како ћу се осећати до краја живоћа, Кића и Праја, Ранко, Реба и Дуга, војска са Бреном, Дивац у кованлучкој ноћи, Сиске и Микетиа, седељка са које је Жељко позван, историјски предлој Шайеру, „шверц“ ојреме, Истанбул, америчко суђење, чување наслеђа, Харис, удар на ривала, спремање каравана, Барселона, Владе и Саша, нејоновљив тандем са Дулећом, злајна ејоха и сиви облаци, Влада, Никола, Пера, Искрин, Осјоја...

Све у име клуба. У име Партизана.

Сад, док седимо поред телевизора, питају ме: „Како можеш тако мирно да ледаш?“ Мислим се, не знаће ви... Ја у себи носим сву нервозу. У себи носим све.

Много је тога у овој глави коју је некада створила рука Миограја Милетиа Тодорића, послерајној директора, шишала на нулу.

Некада давно, у Краљеву.

ПАСАЖ КА ЦРНО-БЕЛОМ СВЕТУ

- Кренуло у „Слоги“ ● Са Кићом и Мирзом – до злата
- Звезда капарисала, Партизан преотео

Седамнаестогодишњи Миле Тодорић убачен је у камион са идејом да буде у некој од група од по њих сто који ће бити стрељани кад на другој страни падне један. Пре него што му пресуде, добија ашов у руке којим копа раке и у њих полаже већ погубљене Краљевчане. Трећег дана убијања, Немци су толико пијани и дрогирани, да једна група већ прежаљених покуша са бекством преко ограде, па ако им прође... Мртав човек нема шта да изгуби.

У књизи „Краљевачки октобар“ сви који су преживели масакр откривају своју причу. Међу њима је и мој отац.

Са 13 година сам први пут, од родитеља једног другог, чуо шта се десило Милету. Кад сам дошао кући, испричао ми је све. Најнормалнији разговор. Равна линија. Помислио би неко да такви догађаји вуку посебне емоције.

Другачије су то биле генерације. Другачији је био и мој отац.

Људи који познају породицу Тодорић, кажу да сам мамино дете. Да имам нарав на мајку. Миран и тих. Мама је била предобра. И истинска лепотица, 12 година млађа од ћалета. Још кад сам био мали, тај брак ми је био чудан. После сам сазнао...

Цела та генерација која је изашла из рата умела је да се понаша бахато. Миле је имао преко 30 година и моја баба – обожавао сам је, заслужна је што сам постао кошаркаш – терала га је да се ожени. Пријатељ му је рекао да у Александровцу има једна лепотица, тек напунила 18 година, таман... Отишао је тамо, упознао се са њеном маћехом, рекао које су му намере и видео моју будућу мајку. Други пут кад су се срели, било је на венчању.

У таквој породици, са бабом и три године млађим братом, имао сам најсрећније детињство. Ни на који начин нисмо били угрожени. Нико тада није живео у изобиљу, сви смо били срећни и задовољни.

За прву банану смо се буразер и ја побили. Викендом се знало да има печено пиле, а тада отац узима један батак, док онај преостали иде сваке суботе другом у руке. Иако је Миле имао неки статус у граду, нико није могао да види разлику између мене и било кога другог.

Лето: фудбал, кошарка, пливање, ролшуре. Зима: на истим теренима хокеј на леду који је заправо био хокеј на снегу са конзервом од сардина уместо пака.

У том савршеном свету, у шестом разреду, наставник хемије у ОШ „Светозар Марковић“ натерао нас је да играмо кошарку како би видео ко од нас можда има неки таленат. Камиџорац је нама петорици наредио да сваког дана, сат времена пре почетка школе, долазимо и играмо баскет. Да није било њега, остао бих на фудбалу који сам тренирао у „Слоги“ и био у репрезентацији школе, заједно са Ацом Трифуновићем, будућим асом Партизана.

На првенству свих краљевачких школа, фудбалски и кошаркашки тимови су играли у исто време. Камиџорац ми је појаснио да ако не одем под обруче, сигурно добијам кеца из хемије. Освојили смо то такмичење, после победили и на регионалном, да бисмо на крају стигли до новобеоградске школе „Марко Орешковић“. Бата Ђорђевић – убрзо после тога први тренер Црвене звезде – водио је екипу те основне. Изгубили смо финале, али сам ја био најбољи стрелац.

У тих месец дана сам преломио. Биће кошарка!

Само годину дана касније дебитовао сам за први тим „Слоге“ и „Иванграду“ убацио 16 поена. Било је то пролеће '70.

Моја прва асоцијација на кошарку је Дуци Симоновић. Као и свима у Краљеву. А и тренирао ме исти човек као и њега – Славко Петровић. Гледали смо га на ТВ, јер је у то време „Звезда“ била популарнија. Играли су Капичић, Славнић, а онда је дошао и Дуци.

Истовремено, моја је прича постајала озбиљнија. Припремало се кадетско првенство у Горици 1971. а Ранко Жеравица, селектор Југославије, поставио је Мирка Новосела за шефа млађих селекција. Начули смо да ће по регионима ићи тренери из КСЈ, да ће гледати Б лигу у којој су тада играли млади. У „Железничару“ је био неки Драган Кићановић, у „Слободи“ из Тузле извесни Мирза Делибашевић. Сећам се да су у Краљево дошли Бранислав Рајачић и Ђорђевић. Тада сам добио позив да се појавим у хотелу „Трим“ на Кошутњаку, на тестирањима која ће бити одржавана сваког викенда.

Имао сам 16 година кад сам сео у аутобус који ће ме касније безброј пута возити ка Весни и враћати од ње. Ишао је три сата до Београда. Толико дуго сам и ја размишљао како ћу бити прихваћен. Ноћима због тога нисам спавао. Нисам ни помишљао на то како ћу се снаћи у Београду, како ћу од „штајге“ до Кошутњака, већ само ко ће тамо да буде и како ће да гледају на мене јер сам из Краљева. Чим сам стигао, видео сам Кићу против којег сам играо у Б лиги.

„С ким си у соби?“

Питањем је почело дружење које траје и данас. Постали смо нераздвојни.

Те провере су се, заправо, сводиле на то како ћеш се показати на контролним утакмицама. Имао сам срећу да сам увелико играо против сениора, што је била предност у односу на многе из прволигашких клубова. Била су то окупљања за Србију, док је Новосел за остале републике организовао исто у Загребу. Одлазили бисмо и тамо, да се „измеримо“ са њима.

Рекли су ми да ће финалне припреме бити средином јуна. У Ријеци.

Требало је да кренем пет дана пре него што ће се школа завршити. Кад сам саопштио оцу, једино што ме је питао било је какав сам у школи и да ли имам јединице. Знала су се правила понашања у кући – прво образовање, па све остало.

„Ма какви, ћале, све оцене су закључене!“

То што сам имао четири комада није смело да ме заустави да уђем у аутобус за Београд, одакле ћемо се пребацити у Ријеку. Кад будем на безбедном, позваћу га и рећи му истину. Само сам о томе размишљао: како му саопштити да ћу понављати разред.

Говорница у Београду послужила је као исповедаоница. Мало гласнија, барем са једне стране жице.

„Имам четири јединице. Ако можеш, пробај да ми спустиш на две. Ако не – понављаћу.“

„Враћај се, убићу те. Никад више се нећеш...“

За све сам се то припремио. Знао сам и шта ћу рећи. Да се сигурно не враћам у Краљево, а ако он може и хоће да ми помогне, супер!

Био је директор стамбеног предузећа. Његов потпис је завршавао на сваком налогу да се неке додели

стан у Краљеву. Професори су ми били махом људи који су долазили у Краљево из околних градова и били су им потребни станови.

Само један човек није добио стан док је мој отац био на функцији. Миле Тодорић. Живели смо у Старој колонији до моје шесте године, у згради прављеној пре рата, на месту где је била бабина и дедина кућа. То смо после мењали за мали стан из којег сам отишао у Београд.

Кад је већ био у пензији, отац је добио стан у „Белом двору“, од 100 квадрата, захваљујући бившој функцији и броју чланова породице. Међутим, због тога су почели да га прозивају по новинама. Кад је прочитао први текст, вратио је кључеве и остао у овом стану који је пре смрти заменио за два једносна – за мог буразера и мајку.

Али, било је захвалних људи који су ми, због оца, поправили две јединице, а ја сам на поправном решио преостале две кад сам се вратио. Један је био енглески. Срећом, био сам талентован за језике... (Смешно ми је и да изговорим ово).

Пре тога, нас 26 је стигло у Ријеку, одакле ће само 12 на Европско првенство кадета. Борба на живот и смрт. Сваке недеље играле су се утакмице после којих су, мало по мало, клинци отпадали. Права чистка. Мени је мотив био само да преживим до следеће недеље.

Звучи као превелики притисак за тако младе људе? Друго време, друга прича. Ови сада су сви свилени. Нико више неће да тренира по пет сати. Ма неће ни да играју. Имају неке друге глупости у главама. Тада, чак и они који су имали лову, живели су нормално, скромно. Кића је био железничко дете, али ништа

њему није било лошије или боље него мени, или било коме другом.

Пробили смо се у најбољих 12 и отпутовали у Италију. Тамо смо освојили прво европско злато за Југославију у кошарци. У идеалној петорци били смо Кића, Мирза и ја.

Иста генерација је потом узела злато и на јуниорском шампионату у Задру. И опет – Кића, Мирза и ја. Нисам био најбољи, али сам био љубимац публике у Задру. Неколико година касније, у дресу Партизана, покушаћу то и да искористим. Наивно.

Из Горице се нисам вратио директно у Краљево, већ смо нас тројица пребачени у Крањску Гору, на неке припреме. Можда су биле Медитеранске игре? Нисам изабран и било је време за повратак кући, после два месеца. За све то време нисам био у контакту са родитељима, позив из хотела би коштао много, а паре ми ћале, наравно, није дао. Мама ми је нешто угурала у џеп, али...

И даље ми је она лаж била у глави. Био сам спреман на све. Кад сам ушао у кућу, кренуо је да изиграва строгоћу, али сам приметио да му је драго. Чуло се по граду. Краљево је мало место, а о успеху његовог сина се писало.

Помогло ми је то у кући, али и у Гимназији. Најстрожи професор, српског језика, Весовић, много је волео спорт. Кад сам га видео да је дошао да ме гледа како играм, знао сам. Двојка!

Већ у следећој сезони био сам најбољи играч „Слоге“. Нисам се спуштао испод 30 поена. Дешавало се да играмо против „Жеље“ у Краљеву: ја убацам 46, Кићановић 33. Онда одемо у Чачак, он пребаци 50, ја око 30.

Прича се ту закотрљала...

Јуниорско првенство у Задру било је време за слање емисара. Рајче је преговарао за „Беко“, Задрани су имали своје предности, разговарао сам са „Џибоном“ на лицу места... Из „Звезде“ су још раније долазили Краљевчани, Дуци и Срета Драгојловић. Није то било седање за сто, већ те питају за планове, да ли би напустио „Слогу“ и тако то. А ти им, са друге стране, шаљеш сигнале.

Драгојловић је познавао мог оца који је био звездаш. Прво интересовање „Звезде“ ме је додатно мотивисало. Било ми је јасно да ћу се кошарком бавити на озбиљном нивоу, само где?

Али, пре тога ми је било важније оно што се дешавало са репрезентацијом. Још раније нам је Новосел рекао да у Задар идемо Кића, Мирза, Јерков, Перинчић, ја... Били смо као породица. Одлазак аутобусом на утакмицу – песма. Повратак – још гласније. Мишо Ковач је био главни.

Није било трукне зависти. А и зашто би? Паре нису у игри, а свако од нас је био најбољи у својој екипи. Кад неко призна да је у једном мечу дао 22 поена, тешимо га да није имао своје вече.

Новац се први пут умешао по повратку у Краљево (не рачунам стипендију коју сам добио са 17 година, за коју сам могао да изведем друштво на колаче). Почео сам да се забављам са Весном, а како смо били четврти разред Гимназије, припремала се велика екскурзија. Иде се у Атину.

Баш у том тренутку, „Звезда“ ме најозбиљније јури. Не иде ми се тамо јер знам да су на мојој позицији Дуци, Мока и Гоги Ракочевић. Ту за мене места нема. Али, они су најупорнији. Звао ме и „Борац“ из Чачка,

али како сам знао да Кића иде тамо, није имало смисла. „Партизан“ уопште нисам занимао.

Отац ме тера у „Звезду“, ја одуговлачим. Он не да паре за Атину, ја хоћу да идем.

Све се брзо десило и све се завршавало преко Мишка Прелевића и Александра Геца, тада директора Сајма. Они су нудили паре и ја сам прихватио. Потписао сам предуговор – 3,5 милиона динара. Рецимо да сам могао да купим „заставу 101“. Потписао сам, узео новац и три пара патика – годинама ме је после јурио њихов економ за те патике – и отпутовао у Грчку. Све сам паре спискао.

Био сам свестан да сам због младости, глупости, ситних задовољстава и бахаћења по Атини направио грешку. Толико сам се надао да ће се појавити нека друга понуда, али ништа. Иако је постојао један сусрет, „Партизан“ нисам ни очекивао, јер сам знао да су јурили Мирзу. Чак су га и потписали, он је баш хтео да дође, али је по политичкој линији пребачен у Сарајево, у „Босну“. То сам сазнао мало касније...

Заправо, неколико минута након што је, око пола сата после поноћи, неко закуцао на врата мог стана.

Мишко Бојовић, Микета Ђурић и Жарко Зечевић. Мој отац није знао ко су и шта су, само их је пустио да дођу до мене. Већ сам увелико био у кревету.

Објаснили су ми да је прича са Мирзом дефинитивно пропала и да им је Ранко Жеравица рекао да ме доведу у „Партизан“. Кад сам то чуо, одмах сам им казао да хоћу, али и да сам потписао за „Звезду“, добио капару... Постојао је центлменски споразум у то време између два клуба, казали су ми да ће то решити. А и

Зекин отац је у то време био први човек унутрашњих послова Србије.

Мајка је стајала у чуду због свега што се дешава. Ђале је викао: „Ако одеш тамо, нећу више да ми долазиш у кућу!“ Добацио сам му да онда и нећу никад да се вратим.

Био је стварно велики звездаш. Али, мени се жеља остварила.

Није то био први пут да сам упознао Зечевића. Он ће на то подсећати сваки пут кад се поведе ова прича.

„Партизан“ је 1971. испао, па је током лета играо за повратак у Прву лигу. Играо је и против „Слоге“, у Краљеву.

Кроз пасаж су у двориште моје зграде дошли Зечевић и покојни Ђукић. У том тренутку, качио сам веш, помагао мајци.

„Мали, је л' овде станује Тодорић?“

Покажем им да оду на први спрат.

„А је л' ту Драган?“

„Тај сам...“

Погледали су један другог и почели да се смеју.

„Види га овај, простире веш пре утакмице, а ми хоћемо да причамо о Партизану!“

Мајка је скувала кафу и потом смо заједно отишли на утакмицу. Тамо смо се разишли, ја на страну „Слоге“, они у црно-бело. Убацио сам им око 35 поена. У последња два минута Зека ме је јурио по терену и викао ми да промашим.

„Хоћеш да нас избациш, а да дођеш код нас!?“ – урлао је.

Нисам промашивао, али су ипак победили.

Било је то десет дана пре овог упада у мој стан.

Прву ноћ по доласку у Београд, сместили су ме код шофера Славка Зечевића. Ујутру су ме пребацили код Зеке, у Кумановску 15. Велики стан, 150 квадрата, али седам дана нисам смео да изађем из њега. Све док они не испеглају са „Звездом“, док им не врате паре. Поента је била да не изађем на улицу, јер би ме црвено-бели ухватили и убеђивали. Било ми је непријатно, дао сам реч, али пошто сам желео у „Партизан“, морао сам то да прогутам.

Иза зграде је велико, лепо врачарско двориште, али ни тамо нисам смео. Јер, кад би Зекини родитељи одлазили на посао (Славка нисам ни виђао) а он на тренинг, остајао бих сам са вучјаком. Сваки пут кад бих се приближио вратима, он би кренуо ка мени.

Сваког дана бих питао Зеку да ли је готово. Све док коначно нисам пуштен на слободу.

Мој одлазак се одиграо толико брзо да нико није знао где сам. Тог јутра Весна ме је чекала на истом ћошку одакле смо сваког дана кретали у гимназију. Она је живела у самом центру, практично на Тргу. Кад је видела да ме нема, мислила је да опет фолирам нешто и отишла је. После је кренула ка мојој кући да види шта се дешава, али је срела мог оца.

„Ћути, Весна, дошли ови синоћ и одвели га!“

„Који су то ови?“

„Из Београда, из 'Партизана'“.

У заробљеништву код Зеке (стално ми говори: „Шта ти је фалило, имао си да једеш, да пијеш...“) нисам смео да користим ни телефон. Тек смо се касније чули.

Те године сам, сваке друге суботе, кад смо играли као домаћини, ишао за Краљево. У Хали спортова су била четири тима – „БЕКО“, „Раднички“, „Звезда“ и ми. По колу су смела два да буду домаћини, тако да

је суботом био дупли програм. Прва утакмица у 16,30, друга у 19. Ми смо увек играли ову од седам. Одмах по завршетку ја бих ишао право на аутобуску станицу где сам хватао последњи „пазарац“ и стизао у Краљево око један ујутру. Дођем кући, видим се са Весном и, у понедељак у седам ујутру, хватам бус за Београд. Никад нисам закаснио на тренинг.

У мом друштву су сви били звездаши, али сам знао да су срећни због мене. И били су већи оптимисти него што сам ја сам веровао.

У породици је било другачије. Отац није ни признавао кошарку, причао је да је женски спорт. Ипак је он у једном периоду био председник ФК „Слога“.

Он је онај тип који ме је бацио у Ибар са тракторске гуме да бих научио да пливам. И пропливао сам. Тип је који ме је шишао три пута на ћелаво кад нисам био послушан. И све сам слушао.

Тај трећи пут ме је, додуше, болео. Већ су у школи кренуле симпатије, а ја ошишан до главе. Морала је баба да реагује. Залепила ми је фластер, да буде као да сам разбио главу. Све би било добро да ми сутрадан није залепила на другој страни главе. Од тада су ме прозвали „Ћела“ и тај надимак ме је пратио кроз школу.

А баба – како се ти односи само заокруже – била је једина особа које се Миле плашио. Дешавало би се да не дође увече, али кад коначно стигне кући, фрка је била да га његова мајка не види.

Ја сам је обожавао. Она ми је све спремала за тренинге, прала, правила клопу... Кад смо почели да путујемо, чекала би ме да се вратим, колико год касно било. Само је желела да чује колико сам кошева дао.

Умрла је пред Горицу. Није дочекала да јој унук донесе медаљу.

Био сам клинац да бих био свестан. Праву бол осетио сам много година касније, кад ми је мајка умрла. Сувише млада, у 58. години живота. Излив крви у мозак – нешто што ће ме деценијама после прогањати.

Два дана пре њене смрти, играли смо у Чачку. Неубичајено, као да сам имао неки осећај, скочио сам до Краљево да је видим. Попили смо кафу, попричали... Била је недеља. У уторак је пала. Дочекао сам је у Београду где смо све покушали. Узалуд...

Страшно ме је болело. Имао сам тада 40 година.

Од кад ње нема, нисам више толико везан за Краљево. Удаљио сам се. Јесте ми буразер тамо, имам и још фамилије. Али, одем само лети и одседнем на ранчу код друга, Мирка Ђевапа. Краљево чак и не посетим, евентуално кад се видим са кумом, Гуцулом. Не јављам се никоме, нити се мени неко јави. Не познајем више људе. У Краљеву је сад понајмање Краљевчана.

Мој брат је део те мањине. Кад смо били клинци, увек је ишао за мном, пратио ме на тренинге. Почео је и он да игра, чак био у „Слоги“ четири-пет година. Али, више је волео кафану и друштво. Био је добар, али су га у Чачку зезали – кад постигне кош вичу му: „Тодорићу, купи лоз, ово ти је срећан дан!“

Ја сам био фанатик за кошарку и спортове, он је волео живот. Воли и даље.

Кад сам отишао у „Партизан“, годину дана нисам разговарао са ђалетом. Није ми се обраћао, а нисам ни ја њему.

У тој првој години како сам обукао црно-бело, нисам ни за кога навијао. Нисам ништа осећао. Са

таквим ставом отишао сам, са комплетном екипом, на један дерби на Звездин стадион.

Десило се филмско откровење.

Аца Трифуновић, мој школски друг, дао је гол и ја сам скочио! Славио! Кад су видели ови око мене, задовољно су рекли: „А, ево га, ево га... Наш је!“

Од тада сам постао „већи католик од папе.“